

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

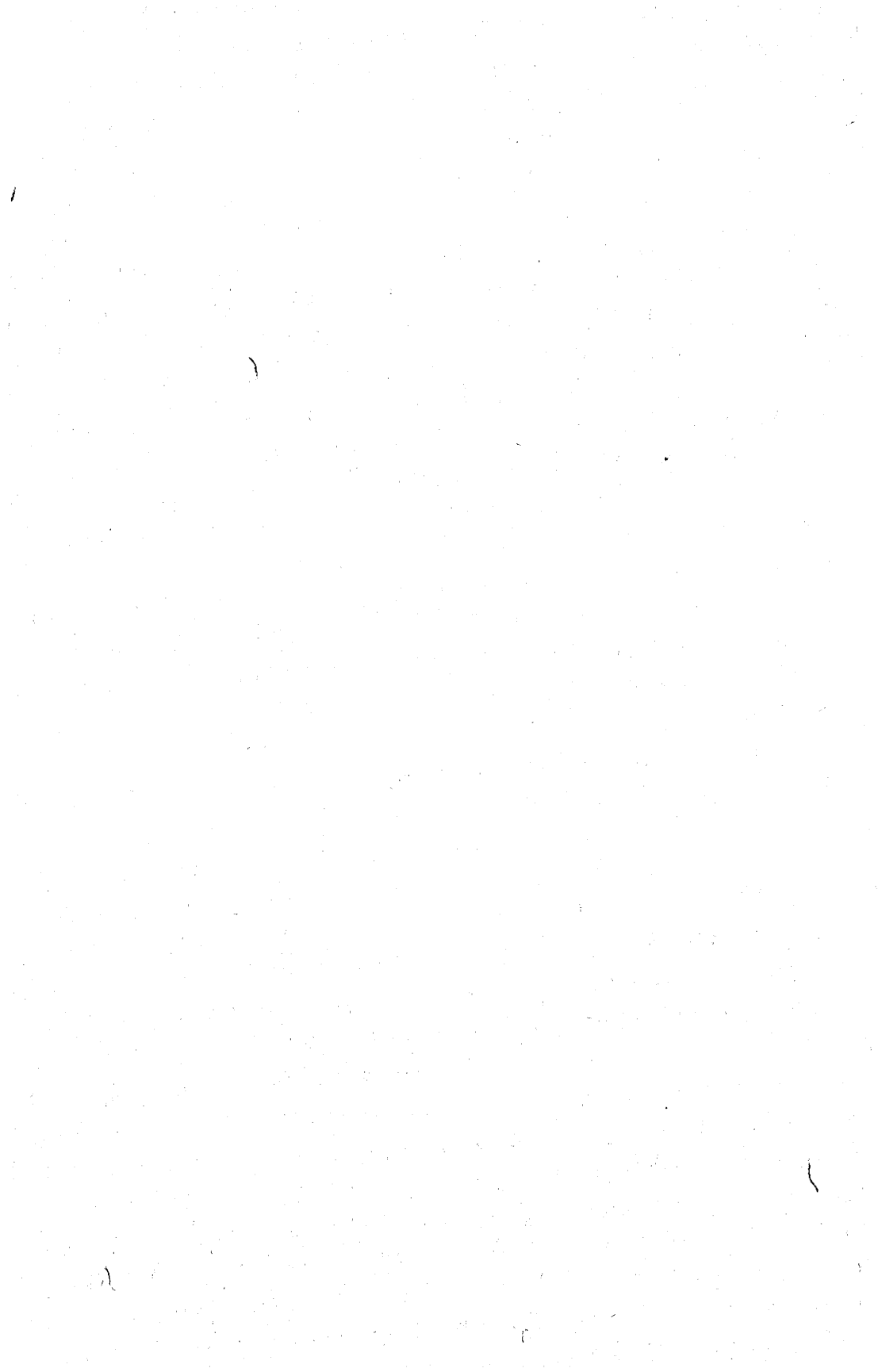
FŐMUNKATÁRS:
TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

Szerkesztő asztaláról	25	Az E. K. Tanácsból	42
Tudós dal. Az én téli mulatságom. (Jékey Aladár)	28	A Dávid Ferenc egylet köréből. (is.) Vadadban. (— int.)	43
A lelkipásztor. (bs.)	29	A dévai Dávid Ferenc-templom. (Székely Mózés)	44
Az unitárius vallás. (Folytatás)	29	Mulattató	45
Perezel Ferenc. (Arcképpel)	32	Irodalom: A Keresztény Magvető. „Székelyország”. Jegyzőkönyv	46
Az Emke és az unitáriusok	35	Egyházi és iskolai mozgalmak	46
Menjünk-e Amerikába? (Borbély Gy.)	36	Boríték: Szerkesztői üzenetek. Aranykönyv. (2—3. old.)	
Tűzhely mellett: A „Kapták” vagy Kincses Péter házassága (József J.)	38		
Régi dolgok	41		

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatású állandó ajándék az imakönyv. **SZIVEMET HOZZÁD EMELEM,** írta dr. Boros György, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany címmel 2 K 40 fill. Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6K. Fehér csont, selyem- és bársony kötés többféle színben, kiválóan jó papíron 10 K. Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA:

A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS:

TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizenek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kölozsvárra

A szerkesztő asztaláról.

A *büszkélkedésnek* egy esetben van értelme. Amikor valaki a reábizott munkát úgy végezte el, hogy azzal nemcsak jó, hanem mintaszerű, állandó, értékes művet teremtett, akkor jogosan mondhatja: büszke vagyok a munkámra. De amikor a fiu az ő8ök dicsőségéért veri a mellét és feszíti izmait, akkor baj van, mert az ifjú csemete csak elszívja az anyagyökér láplálékát, duzzadó ágakat növel, de terméshez nem jut, mert akkorra kihatároálja a törzset s azzal együtt őt is kivágják, tűzre teszik és hamvát a személtre dobják.

A *nagynevű családok* csak akkor úznének helyes családi politikát, ha a mai kornak megfelelő munkakörökbe osztanak be a család tagjait. Földesúr legfennebb csak egy lehet, mert most nem az »urasággal« járó munkások, hanem a földből kivehető jövedelem szolgáltatja a munkakerőt. Most az ipar, a kereskedelem a föld jobbágjai, de nem szolgálai, hanem egyenlőségi jogon. Ha a család betudja fogni mindeniket, ha nemcsak szántat, hanem föl is dolgoztatja a terményeket, akkor forgalmat teremt, már pedig a pénz csak a forgalomban fényesedik aranyá.

A *község* egy nagyobb kiterjedésű család. Ha a lakosok szövetkezeti úton dolgoznak, megosztják a terhe-

ket, könnyebben és jobban elviselik. A segítség kölcsönbe megy, tehát mindenki szívesen részt vesz benne. A védelem kölcsönös, mert ha ma ő van bajban, holnap én lehetek. Az ellenállás is könnyebb, mert ha látom a jó példát, arra én is föl buzdulok, ha veszem észre, hogy a másik rossz útra lépett visszatartom, nehogy még engemet is maga után rántson. Az okos ember soha sem örvend a más baján.

Mikor ketten vagyunk kedvelt könyvemmel a lelki békeesség megnyugtató, enyhítő szellője lengi körül egész valómat. Ilyenkor azt szeretném, hogy sokáig tartson ez a csöndes elmerengés, hogy csak lelkemben és lelkemnek élhessek. Mintha érezném, hogy az a nagy lélek, aki a betűk közül beszél hozzám, növeli az enyémet és melegével fölébreszti lelkem alvó rügyeit. Hiszem, hogy ha sokáig rajtam tartaná sugarait, egészen új ember lenne belőlem.

A *hó pehely* nagyon parányi kis jószág, de sok szép látnivaló van rajta. Ha jól szemügyre vesszük: csillag. Minden irányban kinyújtja egy-egy vékony sugarát. Csillag is mint akár egy égi csillag s ha sokadmagával összekerül, bevilágítja a sötét éjszakát. Az a hibája meg van, hogy hideg, de van egy jó természete, a földből nem ereszti el a meleget s a kis búzaszál éppen olyan nyugodtan alszik alatta, mint a gyermek a takaró alatt.

»*Olyan könnyű, mint a hópehely*«, ezt szokták mondani a jól megdagasztott és szépen kisült kalácsra. A kalács rendszeren ünnepi eledel. Az ember mindig ünnepi hangulatban van, amikor könnyű szívvel hajthatja le fejét, mert olyankor jól végezte a napi munkáját. Olyankor tiszta a szive, mint a fölülről alászálló pihe, de nem le, hanem fölfelé emelkedik. Olyankor ő az Istent meglátja.

Judós-dal.

*Mi vagyunk ám a boldogok,
Kik tudjuk, hogy a föld forog.*

*Am büszke is szívünk, agyunk:
Mi egy világot forgatunk.*

*Tudás könyvében ott van, ott,
Az is, hogy köd és por vagyok.*

*De ez a por és ez a köd
Büszkén az égiekbe köt.*

*A mersz tüzel, a hajsza ragad
Az Isten-kéz hátul marad...*

*S hajrá! Nincs ég! A föld forog!
S napunk? Csak nézi s mosolyog.*

*Ma még talpunk alatt a rög
S holnap talán már sirba lök.*

*S lelkünk a semmiségbe lóg
Hát ne volnánk mi boldogok?!*

*Oh boldogok, oh boldogok,
Kiknek a föld nem így forog.*

*S komoly, nagy, kék ormok felett
Szent, égi fény a napkelet!*

Jékey Aladár.

Az én téli mulatságom.

*Morzsákat hintek ablakomba,
Egy-egy csöpp manna mindenik.
Jőnek didergő kis madárcák
S csipegve, gyorsan fölszedik.*

*Oh édes percek, drága morzsák!
Kis, égből cseppent szárnyasok,
Morzányi, fényes szemetekben
Minden gyémántom ott ragyog!*

Jékey Aladár.

A lelkipásztor.

Sokszor hallom, hogy a papot „lelki atyám“-nak szólítja a nive. Mindig kellemes érzésem támadt Sokat jelent ez a rövid, bizalmas és megtisztelő címzés. Édes szó: atya. Ennél maga Jézus sem talált szebbet, kedvesebbet. Atyám az Isten. Enyéem az Isten s én az övé.

A lelki atya az én lelkem pásztora, gondozója, táplálója, teremtetője. A lelki atya gondja körültem, fölöttem lebeg. Ő társalog az égi atyával, tanácsot kér tőle és amikor megjelenik az égi atya házában, ő a lelki atya szól nekem róla, helyette. A lelki atya szava fölbátorít, hogy keressem az égi atyámat lélekben és szívben.

A jó lelkipásztor uton-utfélen, mikor az íróasztala mellett ül, mikor a szobájában föl és alá sétál, mikor a szentírást olvassa, mindig a nyájára gondol. Egyikkel találkozik és szól hozzá, de a másikkra, a többire, mindenikre kiterjed figyelme. Ha nem foglalkozik egyformán mindenikkel. az az oka, hogy nem egyenlő bizalommal vannak hozzá. Aki elhagyja a hálót és elmegy a mesterhez, akit terhel a gond és p naszra tér a lelkipásztorhoz, aki bánatos szívé és vigasztalásért a papilakba betér, mindenik megtalálja amit keres, mert a jó pásztor életét adja a nyájért.

Ha többször keresnök a lelkipásztor társaságát, ha többször intéznök hozzá kérdő szavunkat, ha többször hallgatnók ajkáról az imát és az igét: könnyebbnek találnók az élet sulyát és gyorsabbnak az élet utjain való haladást.

Az a ház, amelyben a lelkipásztor lakik, mindnyájunknak édes otthona, ahol mindig tartanak valamit számunkra. Bizzunk a lelkipásztorban, mert ő az Ur szolgálója, az Isten választottja, akinél mindig van izenet számunkra az égi atyától, akinek ő szószólója közöttünk.

Ne nyugtalanítson, hogy fiatal, hiszen János is fiatal volt s mégis Jézus „szeretett tanítványának” mondott. Ne mondjuk, hogy már öreg, hiszen az öregeknél van a tanács. Ne szégyelljük, hogy már régóta nem látott a templomban, hiszen örvend ő, ha a házánál láthat.

Csak a békés, vallásos hiveknek lehet valóban jó lelkipásztoruk.

bs.

Az unitárius vallás

Újévi beköszöntőnkben kifejeztük mennyire szeretnők, ha az Unitárius Közlöny terjedelme megengedné, hogy az unitárius vallás szépségeivel foglalkozzunk. Annyira elméleti ez a földadat, hogy nem ragaszkodhatunk hozzá a kívánt odaadással. Ez azt jelentené, hogy az unitárius vallásnak a hitről s az életről szóló tanításait, gondolatait, eszméit fejtegetjük. Azt jelentené, hogy úgy tárjuk föl, ahogyan mi látjuk. Az élet követelményei az elmélet útjait keresztül metszik és sok helyütt beöltik.

Hallgatnunk kell az általánosabb jellegű parancsra és engednünk kell a mai kívánalmaknak. Ezért „az unitárius vallás” befoglaló címet használjuk, hogy a tárgy körét tágíthassuk. Az alkatom is úgy kínálkozik, mert ime csak a közelebbi napokban két hatalmas kötet jelent meg a könyvpiacra, melyek a XVI-ik század unitárius vallását nemcsak hogy érintik, de azt lehet mondani, hogy az unitárius vallás alapépítményeinek a köveire irányultak és azokat ki akarták emelni helyükből. „Utóvégre bármilyen alkalmas pillanatban szét kellene őket grasztani a Krisztusért”.¹

¹ Fontes Rerum Transylvanicarum. (Erdélyi Történelmi források.) I., II., III. kötet kiadja dr. Veress Endre. I. köt. Erdélyi jezsuiták levelezése és iratai a Báthoryak korából. 1571--1583. II. Az előbbi folytatást 1613-ig. III. köt. Possevino Antalnak, a Jézus-társaság tagjának: Transylvaniája 1584-ből. Egy kötet ára 10 korona szerzőnél Kolozsvárt.

I.

Dávid Ferencz.

A jezsuiták levelezéseiből kiadott hatalmas kötet (I) ha nem is vet új világot az unitárius vallás keletkezésére, de kétségtelen, hogy az unitárius vallás föllépését, elterjedését, Dávid F., Blandrata, János Zsigmond és kortársaik szereplését úgy mutatja be, hogy még mi unitáriusok is a legnagyobb örömmel fogadhatjuk e könyvek megjelenését.

A jezsuitákat Báthory István fejedelem azért hozza be ide Kolozsvárra és Erdélybe, hogy a katolikus vallást helyreállítsa. A János Zsigmond halála után a Báthoryak a fejedelmi trónért az unitárius Békes Gáspárral harcolnak meg. Győznek. A Békes hívei között az unitáriusokból egész sereg veszett a csatatéren. Ennél is nagyobb volt az a veszedelem, amely a buzgó katolikus fejedelem trónralépése után következett. Hol titkon, hol nyíltan elveszi eddig élvezett jogaikat és előnyeiket. Dávid Ferencz elveszíti az udvari papságot, Blandrata, hogy orvosi tisztjét megtarthassa, irányt változtat, a vallás reformáció teréről látszólag visszalépik, de tényleg abba jár, hogy mérsékelje Dávid Ferenczet és társait. Jól tudta, hogy ha az „újítás” vádjával illethetik, veszély fenyegeti azt is, amit eddig kivívtak. Okos politikus volt, de ezzel az unitáriusok egyik része bizalmát elveszítette. Végül nyíltan Dávid ellen szegült és Socinust vette segítségül, hogy Dávidot eltéríthesse nézetétől.

A kezünk alatti könyv első kötetében a fejedelem kezéből eredő levelek foglalnak el legnagyobb helyet. Az összesen száz levélből 36 tőle való. Nagy buzgalommal abban jár már 1571-ben, hogy Szántó István jezsuita atyát bellozza családi birtokára, Szilágyosomlyóra. Ez a terve csak nyolc esztendő múlva valósul meg. Addig is lankadást nem ismer a kath. vallás érdekében. Már 1571-ben fájo szívvel panaszolja Kolozsváron kelet levelében, mennyire szét vannak zilálva itt az eklézsiák, melyeket hogy helyreállítsa s a katolikus papokat és predikátorokat visszahozza, legfőbb óhajta¹ A provinciálistól kéri Szántó István jezsuita atya kiküldését. Egyelőre csak annyit ért el Báthory fejedelem, hogy a pápától elismerő és dicséző levelet kapott.

A Szántó István leveléből megtudjuk 1574-ből, hogy a fejedelem Blandratát mngtartotta ugyan orvosának, de hallgatásra intette, meghagyván, nehogy valamit írna a Szentháromságról, vagy disputatiót kezdene. Blandratát nem merte kiűzni, nehogy a protestánsok fölzuduljanak, de a megválasztásakor tett ígérete is kötötte

¹ Magyar ausztriai provinciálishez írt levele 1574 dec. 14.

Báthory fejedelem 1575-ben kelt leveléből megtudjuk, hogy az ausztriai pápai provinciálistól 12 jezsuitát kér Gyulafehérvárra. Ellátásukról ő maga gondoskodik. Nemsokára megkapja Báthory Rómából a buzdító szavakat: mert sok kegyes férfi van abban a városban, akik ha nem is látták a kegyes fejedelmet, érette és az ő népe megtéréséért az Istenhez imádkozni meg nem szűnnek.

Erdélyben még nagy a szükség, mert a püspök, Bornemissza Pál eltávozott s különben is öreg ember, pap is kevés van. Csak azok, akiket a fejedelem hívott be. 1576-ban Báthorynak mint már lengyel királynak ír Szántó István Súrgeti, hogy Erdélyben állítson kollégiunot, figyelmezteti, hogy Blandratát kerülje, vele vonassa vissza tanait. Fölötte érdekes és tanulságos az a mindenre kiterjedő figyelem és gondoskodás, ami a jezsuita atya nagy terjedelmű leveléből látszik. Törekvése Erdély visszahódítása. Ezért mindenféle okos és ügyes tervet kieszél, erre lelkesíti, mondhatni izgatja a fejedelmet.

Szántó István 1581-ben Kolozsvárról terjedelmes jelentést küld Aquaviva Claudio jezsuita generálisnak. Már két éve van itt. 1580 februárjában érkezett volt meg. Akkor négyféle eretnek felekezetet talált: a lutheranust, calvinianust, trinitáriust és anabaptistát. A trinitárius név alatt az unitáriusok értendők. Az unitárius nevet nem ismerik, nem használják. Trinitáriusnak azért nevezik, mert az atyáról, a fiuról és a szentlélekről tanítanak, de nem mondják egy istenségnek, sem külön isteneknek. Az anabaptistaság kapcsolatos a felnőttek keresztelésével. Anabaptisták a Dávid Ferencz kora előtt voltak Kolozsvárt. Dávid Ferencz is az evangéliumok alapján s a Keresztelő János példáját követve, azt tartotta, hogy a keresztelésnek csak akkor van helye, amikor a keresztelendő már fel tudja fogni a keresztelés jelentőségét. Ő a felnőttek keresztelését helyeselte.¹

Szántó István azt írja, hogy talált 20–30 éves férfiakat és nőket, akik még nem voltak megkeresztelkedve. Ez az állítás kétséget ébreszt, mert hiszen Dávid Ferencz csak a 70-es években foglalkozott a felnőttek keresztelése kérdésével. Ha tényleg voltak 20–30 éves kereszteleetlenek, más magyarázatát kell keresni. A vallásügyi eszmék forrongása, az egyházak rendezetlensége nyújt tájékozást.

Azt is írja Szántó, hogy az eretnekek a megérkezésükkor nagyon meg voltak lepelve, mert azt hitték, hogy magyar jezsuita papok nincsenek közöttük. Nagyon dicsekedik, mennyire szívesen fogadták a katolikus hívők s mily sok jóval halmozták el, mert már régóta várták jövetelüket. Két helyen: Gyulafehérváron és Kolozsmonostoron telepedtek meg.

Ugyanabban a levélben némileg ellentmondásba is jő a fen-

¹ Közleményeink rendjén lesz alkalmunk erről bővebben beszélni.

tebbi állítással, mert azt írja, hogy Kolozsvárt kevés katolikust talál, de két év alatt megtért negyvennél több férfi és nő, akik: lutheranusok, sacramentariusok (calvinianus) és trinitariusok voltak. 1581-ben már tömegesen viszik keresztelésre a gyermekeket, némelyik napon 6—7 is, akik között 8, 9, 10 évesek is vannak.

A trinitárius, tehát unitárius vallásról ezt írja 1581-ben: 1560 körül Blandrata György hozta be. Tanítványa Dávid Ferencz (szász) terjesztette, aki szász és magyar nyelven tökéletesen szónokolt és mindkét nemzetet könnyen átvitte, meghódította a maga fölfogásának, a szónoklataival és könyveivel. Blandrata még él és most is a fejedelem orvosa. Magas termetű, hosszú, szürkés szakálu ember. Lajos atyát meglátogatta néhányszor, írt orvosságokat is, de azok semmit sem használtak. D. F. hajlott korú férfiú volt, legélesebb elméjű, erős emlékezőtehetségű, a szentírásokban oly tökéletesen jártas (versatissimus), mintha az ó- és új testamentumot könyv nélkül tudta volna. Mielőtt mi idejöttünk, vitatkozott a király előtt a calviristákkal és lutheránusokkal, de mindeniket könnyen legyőzte. A bibliát a bibliából szokta magyarázni.

Dávid Ferencz a megérkezésünk előtt néhány hónappal rossz¹ halállal meghalt.

(Folytatjuk.)

Perczel Ferencz meghalt.

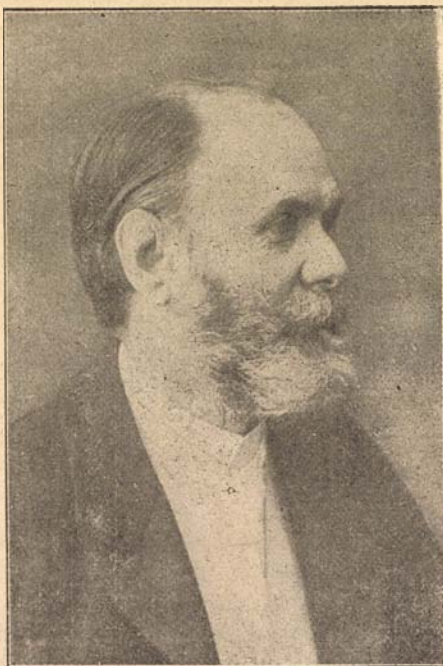
Megdöbbenéssel vettük a lesújtó hírt, hogy egy jó és igaz ember, egy nagy unitarius meghalt, férfikora legjava idején.

Az írás szavai szerint boldogok a halottak és Perczel Ferencz sok, hosszas szenvedés után immár eljutott a csöndes pihenés boldogságáig. De ő, aki nem nyugalomra, hanem szorgalmas és hasznos munkára született és abban lelte boldogságát bizonyval nem ezt a boldogságot óhajtotta. Ezért ha a könnyek záporával vissza lehetne terelni őt, bizonyval lenne olyan ereje a család és az őszinte barátok könnyje árjának.

¹ Más helyen azt mondották, hogy eszét veszítette, hogy nehéz kör gyötörte. A halál minden formájában rossz, de a gyűlölet és harag még rosszabb. Dávid F. valószínűleg vízkórban szenvedett.

Perczel Ferencz olyan egyéniség volt, aki már első találkozásakor a szívéhez tapad az embernek. Az a csöndes, finom, nemes és bölcs lélek, amellyel ő meg volt áldva, csak a választottnak adatott.

Ha sokan volnának a hozzá hasonlók, ez a föld és rajta az emberek százszorta boldogabbak, mert jobbak és műveltebbek volnának. Őt a tökéletesült lelki finomság urává tette környezetének, mert nemes egyszerűségével lekötölte és meg hódította mindenkit. Ő boldog le-

het a halottak birodalmában, mert boldog volt az életben, de mert boldogítani is tudott, méltó, hogy megkönyezzük korai elhunytát.

Ha csak az elhunytal kellene leszámolnunk, nem is volna lehetetlen a föladatunk, de annál nehezebb az életben maradtakat megvigasztalni.

A mi nagyasszonyunk, Perczel Ferenczné Kozma Flóra már egy pár éve nem szól az ő unitáriusaihoz. Ime a magyarázat. Jó férjét ápolta és családjáért aggódott ő, aki maga is sokat szenvedett a betegség miatt. Vajjon vigasztalást talál-e abban, ha ezer unitárius férfi és nő egyszerre menne hozzá és megmondaná, mily igaz és mily őszinte részvételt osztzik fájdalmában?

Ő az önzetlen szeretet, a határtalan tisztelet és nagyabecsülés apostola, fogadja el most nagy bánatában ugyanezeket viszonzásul az ő hitrokonaitól. Mi e helyről biztosíthatjuk, hogy nagyon sokan és nagyon mély megilletődéssel osztognak lesújtó, mély fájdalmában.

Életrajzából közöljük a következő adatokat:

Bonyhádi *Perczel* Ferenc 1856-ban született Bonyhádon. Régi nemes család sarjadéka. Testvére volt a nemrég elhunyt Perczel Dezsőnek, aki belügyminiszter volt. 1876-ban felső iskolai tanulmányai befejezése után a Magyar Általános Hitelbank szolgálatába lépett s ott mint osztályfőnök működött 1895-ig, amikor a Magyar Mezőgazdák Szövetkezete ügyvezető-igazgatójának hívta meg.

A szövetkezet mai nagy-ágát nagyrészt az ő eréllyel párosult ügybuzgalmának köszönheti. A Perczei működése kezdetén még kis intézmény 1896-ban külön vetőmagosztály felállításával, 1897-ben díjszabási osztály felállításával, 1901-ben szőlészeti osztály felállításával, 1904-ben tenyészállatosztály felállításával, 1905-ben a kőbányai sertéshizlaló telep létesítésével, 1906-ban a borértékesítő-osztály létesítésével bővítette.

1901-ben a szövetkezet szép számú alkalmazottai részére Perczel fáradozásainak eredményeként alapítottak meg az alkalmazottak nyugdíjintézetét. Az ő buzgolkodásának köszönhető a szövetkezet mai díszes székházának felépítése is.

Élénk részt vett az összes gazdátársadalmi, de különösen a szövetkezést érintő mozgalmakban és minden igyekezetével azon volt, hogy a Magyar Mezőgazdák szövetkezete és a gazdátársadalmi szervezetek között szorosabb kapcsolatot létesíthessen.

Részt vett Perczel a Magyarországi Szövetkezetek Szövetségének megalapításában.

Sokoldalú tevékenysége voltaképpen már egy évvel ezelőtt véget ért a szervezetére nehezedett betegség miatt s most bekövetkezett halála régi szenvedésektől váltotta meg.

Alelnök társa a főbkek között ezeket mondotta koporsójánál:

Mi, akik a megboldogult jó barátunkat közelebről ismertük, tanúbizonyságot tehetünk róla, hogy Perczel Ferenc megtestülése volt a lelkiismeretes kötelességtudásnak, aki egyedül hivatásának és családjának élt.

Puritán volt a szó legnemesebb értelmében. Nem vágyott külső dísz és elismerés után, fényes családi nevét és összeköttetéseit sohasem használta ki arra, hogy magának kiténtetéseket, kényelmes, díszes pozíciót szerezzen. Ambícióját teljesen kielégítette az a fáradságot nem ismerő munka, amellyel annak az intézménynek az ügyeit vezette s szerény keretéből hatalmas szervezetté fejlesztette, amelynek csaknem két évtizeden keresztül vezérigazgatója volt.

A hivatali szoba rideg falai és a családi otthon puha, meleg fészke között folyt le a megboldogult élete és feltalálta e kettőben azt a megelegedettséget, boldogságot és harmóniát, melyet egyedül a hivatali kötelességek lelkiismeretes és a család iránt tartozó kötelességek szeretetteljes teljesítése nyújthat.

Sokat, mérhetetlenül sokat, sőt mindent veszített a szerető férj és gondos apa elhunytával az árván maradt család, de igen nagy veszteségei szenvedett A Magyar Mezőgazdák Szövetkezete, annak tisztviselő kara is őszintén szeretett és tisztelt vezérigazgatójának elhunytával. Mert elvesztette benne azt az igazságos, melegszívű, emberséges és szeretetteljes főnököt, aki a tisztviselőkarnak, tágabb családjának igazi atyja és barátja volt.

Az Emke és az unitáriusok.

Két határozatot közlünk olvasóinkkal. Egyiket az Emke választmánya hozta Nagymélt. gróf Béli Ákos elnök úr indítványára, mert nem hagyhatta szó nélkül azokat a személyeskedő támadásokat, amelyeket az EMKE választmánya unitárius tagjai ellen az ország különböző lapjaiban folytatnak.

A másikat az unitáriusok E. K. Tanácsa hozta a főtpüspök úr iránti bizalma kifejezéseül.

Lapunk olvasóit kívántuk megnyugtatni ennyiben arról, hogy a méltatlanul és igaztalanul elhangzott és ma is folytatott vádakkal szemben elégtételt nyújtottak az illetékesek.

Gróf Bély Ákos v. b. t. t. elnöki nyilatkozata az EMKE-ben 1914 jan. 12-én.

»Mély sajnálattal tapasztaltam, hogy az utóbbi időben a hírlapokban egyeseket támadások érték az EMKE érdekében kifejtett munkásságukért. Ujabbán az egyházat és annak fejeit megnevezetlen Ferencz József unitárius püspököt, Fekete Gábor főgondnokot és Boros György főjegyzőt támadják és gyanúsítják, hogy az EMKE érdekében klikkszerűen felekezeti érdeket akarnak érvényesíteni. Ezt a nyilvános rosszakaratu támadást a magam részéről a legteljesebb mértékben elítélem, az ellen tiltakozom és kérem az igen tisztelt választmányt, hogy a tiltakozásomat szószerint a mai ülés jegyzőkönyvébe iktatni kegyeskedjék, mert az EMKE-t munkájában sem politikai, sem felekezeti szempontok nem vezették a múltban és remélem ezután sem fogják vezetni.«

A választmány az elnöki nyilatkozatot általános helyesléssel magáévá tette, mi pedig az elnök úr Ónagyméltóságának férfias nyilatkozatáért köszönetünket nyilvánítjuk.

Az *E. K. Tanács* báró Petrichevich Horváth Kálmán elnöklő főgondnok úr indítványára a januárius 14-én tartott ülésében a következő határozatot mondotta ki:

»A magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa megütközéssel értesült azon ildomtalan hírlapi támadásról, mely a Kolozsvárt megjelenő »Ujság« című lap 1914. évi 9-ik számában méltóságos és főtisztelendő Ferencz József unitárius püspök ellen intéződött. Mély sajnálattal látja, hogy egy sajtó-organum a közélet terén áldásos munkával fáradozó, tisztességben megőszült egyházi főpásztort sem kiméli meg a méltatlan meghurcoltatástól. A maga részéről viszszautasítva az illetlen támadást, megtámadott püspökével szemben elévülhetetlen szeretete és feltétlen bizalmának jegyzőkönyvében kifejezést ad.

Menjünk-e Amerikába ?

Ha bárki a füledbe olyasmit sugdos, felebarátom, hogy akkor változik sorsod rózsásra, ha itt hagyod hazádat, az vakmerően hazudik és az neked halálos ellenséged, mert a világos romlásodat akarja. Amerikában most nem lehet munkát kapni, hiszen napról napra ezer meg ezer ember marad munkanélkül. A rendőrség emberfeletti erővel küzd, hogy a szűkölködés nyomán támadt elégtelenséget elfojtsa. A közirgalom keserű kenyerét hej, de sok könnyező magyar eszi most Amerikában! Ezeknek a számát kívánnád kedves felebarátom szaporítani ?

Nem, nem! El kell üzni, el kell verni azt a gonosz embert, aki most Amerikába csábítana. Ha nálunk sem megy a dolog minden baj nélkül, de Amerikában még rettenetesebbek az állapotok. Valósággal botorság lenne ebben a nehéz időben elkótyavetyélni amink van, hogy a biztos romlásba, Amerikába menjünk.

Sohasem voltunk szószólói annak, hogy az ember hazáját elhagyja, mert minket az iskolában még arra tanítottak, hogy: »Hazádnak rendületlenül, légy hive óh magyar!« De ha valakit a forró vére, a kába reménység, vagy valami beteges vágy elcsavarogtat, messze hazájától, amelynek szülőfaluja harangját sohasem fogja többé hallani: tegye azt akkor, mikor a józan ésszel mégis csak valahogy számot vehet, hogy vajjon odaát, a nagy idegenben mit csinál?

Milyen a helyzet? Az osztrák-magyar konzul komoly intelemmel fordult az Amerikában lévő kivándorlókhoz. Ne jöjjenek hozzá ingyen hajójegyért, mert nem adhat. Ami pénze erre a célra volt, azt már szétosztotta. Amerikában ezidőszereint olyan nagy gazdasági pangás van, amilyen évek óta nem volt. Még szokott történni, hogy az elnökválasztás előtt a nagy vállalatok megszüntetik a munkát és igen sok ember marad kenyér nélkül; de ami most van Amerikában, arra nem volt még példa. Egyre több gyár zárja be ajtóit, locsolja le a gőzkazán paraszát, egyre több bánya vonja föl a lépcsőket és zárja be a tárna ajtaját. A nagyvárosokban ezrével vannak a munkanélküliek és az Európába igyekvő hajók mind telve vannak menekültekkel. Mostanában a Fiuméba érkező kivándorló hajónak is kétezer fedélközi utasa volt s ez példátlan az amerikai kivándorlás történetében.

De ma, mikor azok is csalódottan, minden vagyonukból kipusztulva hazajönnek, akik elmentek jobb időkben és most keserves küzködés után sem bírtak kenyeret keresni: édes Istenem, mi keresni valója lehet annak, aki ma, vad idegenül kikötve Amerikában, ahol egy szót nem tud szólni, ahol százezrivel csatangolnak tünető körmenetekben az éhező munkanélküliek, mit kereshetne ott a látott száju idegen, akinek még jobb időkben is mennyit kell bugdácsolnia, nyügötödnie, míg az amerikai szokásokat valahogy megszokja és a maga lábán egyenesen meg tud állni!

Bizony, bizony kába ember az, aki most Amerikába indul.

Magyar-Paizs.

Borbély György.

TŰZHELY MELLETT.

A „Kapták“ vagy Kincses Péter házassága.

Írta: József János.

VII.

Már egy negyed óra múlva
Mehetett vón' a nászsereg,
Ha valaki a tömegben
Úgy nem zokog, nem kesereg.
Sára volt az, ő zokogott,
Fájt megválni az apjától,
Szülőföldtől, barátoktól,
Édes anyja sirhalmától.

Mert hasonló a lány sorsa
A röpködő madaréhoz.
Nem maradhat, nem lehet hű
Kis fészkéhez, falujához.
Más fészekbe kell repülni,
Más fészekbe idegenbe,
Nem csoda, ha elváláskor
Hull a könnye, fáj a lelke.

Elbucszozott hát apjától,
Aki őtet felnevelte;
Aki édes anyja híján
Olyan sokszor megölelte;
Ki hidegtől, nagy melegtől
Annyi gonddal óvta-védte;
Ki husz kerek esztendőn át
Mindent, mindent megtett érte.

És elindult a nászsereg,
Vívén a lány butorait,
Egy pár csirkét, egy malacot
És szegényes ágyneműit
A saroglya hátuljához
Persze nem volt semmi kötve,
Hogy lett volna, hisz Bokornak
Sohasem volt lova, ökre.

Mikor a sok fényes csillag
A kék eget beragyogta;
Mikor köztük a tei hold
Megjelent, mint édes anyja;
Mikor ennyi égitestnek
Összefolyt a fényugára:
Akkor tért be a nászsereg
A Kincsesék udvarába.

„Nohát fiam, hány a barom?“
Kérdezé az öreg Kincses.
„Tizenkét pár — mondja Péter —
S egytől egyig mind köteles.“
„Jól van fiam, hát menjünk be,
Jöjjenek mind atyafiak,
Üritsünk a szerencsére,
Menyasszonyra telt poharat.“

VIII.

Pohárcsengés zene miatt
Elmaradt a mende-monda,
Nem pattant ki, hogy Sáríka
Csizmadia lánya volna.

Jó is volt így, mert különben
Azt mondhatta vón' az öreg,
Rokonoknak, vendégeknek:
„Ill a berek, nádak, erek!“

Késő este volt, a midőn
Vége lőn a vacsorának,
A vendégek Kincseséktől
Mindnyájan elbucsuzának.
Elmentenek megpihenni
Le is, fel is, erre arra,
Elmentek a rokonok is,
Egyik jobbra, másik balra.

Nem tudom én, hogy milyen volt
Másoknak az ejszakája,
Csak azt tudom, hogy Péternek
Nem volt nyugodi, édes álma,
Sötét képek, sötét árnyak
Vonultak el ágyak felett,
Mitől Péter szíve lelke
Megnyilallott, megremegett.

Mikor reggel a vén Kincses
A hozományt nézegette;
Mikor künn a disznóólban
A malacot szemlélgette.

Ott hevert az öreg Kincses
Eszméletlen, összetöive,
Mig a fia és a menyé
Az esetről értesülve
Be nem vitték a szobába,
Ahol aztán ágyba tették,
Hideg vízzel locsoltgatták,
Surolgatták, ébresztgették.
Maglehet, hogy jól elment volt,
El egész a rideg sirhoz,
Mert későn jött öntudatra,
Későre tért önmagához.
Mikor megjött, akkor se szólt,
Csak ránézett a fiára,
Akart ugyan neki szólni,
De nem jött hang ajakára.

Egy hónapig feküdt ágyban
S ez alatt az idő alatt
Nem volt csendes éjszakája
Magas foku láza miatt,
Hogyha szólt is, ha beszélt is,
Zavaros volt minden szava
S nem annyira Sáríkával,
Péterrel volt ügye-baja.

Mikor a pár tollas csirkét
Emelgette, latolgatta:
Mérgetlődött, karomkodott
És a fejét vakargatta.

Átalmenvén a szomszédba
Mégkérdezé komájától:
„Gazdag-e, vagy szegény ember
Sára apja: a vén Bokor?”
És koma, ki mindent tudott,
Elmondotta szóról-szóra,
Hogy abbiza mesterember,
Valóságos csizmadia.

Olyat jajdult a vén Kincses,
Hogy komának, ki ott állott —
Ijedtében a fejdísz
Égrenézett, talpra állott
S futott Kincses, futott vakon,
Rohant, miként a fergeteg,
Mig kapuja félfájában
Megütközvén, földre esett.

IX

Mikor aztán négy hét mulva
Nagynehezen lábra állott;
Mikor innen, majd amonnan
Megtudta a valóságot,
Ezt mondotta a fiának,
És ezt mondta haragosan:
„Eltakarítsd a menyecskét,
Eltakarítsd hamarosan;
Mert nem türom, hogy családom
Jó hírnevét bepiszkolja
Olyan asszony, kinek apja
Csak egy szegény csizmadia.
Nincs, nem lehet itten helye
Semmiféle jövevénynek,
Nem eszem én sültjét, főttjét
Egy iparos gyermekének.”

„Édes apám! — szólott Péter,
Szólott szépen, harag nélkül,
Remélvén, hogy édes apja
A szép szóra majd kibékül. —
Édes apám! nincsen ok rá,
Hogy Sárára nehezteljen,
Sem arra, hogy egy öreg
Iparáért becsmérljen.

X.

Mikor Pesten baka voltam,
Láttam a jó öreg királyt,
Hogy érintvén a kalapját
Egy iparos előtt meg állt
S köszöntötte tisztességgel,
Megrázzván a kerges kezét,
Így kellene, hogy kelmed is
Becsüljön kézmiveseket.

Mert igaz volt s igaz marad,
Hogy az ipar kincs:es bánya,
Gazdagságnak, boldogságnak
Ebben van a fő forrása.
Egy szó mint száz, végzé Péter,
Amit mondtam mind igaz a,
Ipar nélkül nem állhat fenn
Sem a család, sem a haza.“

„Elég fiam, ne szólj többet!
Mondá Kincses szelid hangon,
Elismerem, hogy hibáztam,
Hogy tul mentem az ugaron;
Mert csakugyan amit mondtál
Szóról-szóra mind igaz a,
Ipar nélkül nem állhat fenn
Sem a család, sem a haza.

Élj hát békén Sárikával,
Nem zavarom boldogságot;
Sőt a mai naptól fogva
Rád bizom a gazdaságot;
A gazdaság vezetésre
Elég okos vagy ugy látom,
Ott van mindenféle szerszám:
Szekér, eke, bor'na, járom.

Hanem egyet s ez nagyon fáj,
Nem tudok elfelejteni:
Hogy volt neked szived, lelked
Engemet bolonddá tenni!
Hogy mondhattad, hogy Bokornak
Bóven vagyon lova, ökre,
Mikor mások azt beszélik,
Hogy nem volt az apjának se?“

„Ő mondotta — felelt Péter —
Ha elveszem a leányát,
Jó hat ökröt, két pár lovat
És nemtom hány tehenet ád,
Csakhogy „kapták“ amint mondá,
És köteles valamennyi,
Kötél nélkül nem lehetne
Velük nagyon sokra menni.

XI.

Én ezeket szóról-szóra
Így mondtam kendnek tovább,
Hanem apám nem értette
S azért fogott csizmadiát.
Tehát ha a kréta körül
Valamelyik bűnös, hibás:
Háromk közül egyik apám
És a másik Bokor Tamás.“

Kincses Péter beszédének
Az lett aztán rövid vége,
Hogy Bokor is oda került
Kincsesékhez utóvégre;
Persze vitte marháit is,
Azaz, hogy a „kapta“-fákat
S most a Kincses családjában
Reperálja a csizmákat.

Régi dolgok.

Hat napos föltanácsot tartott az unitárius egyház 1857-ben június hónapban. «Hat napig csaknem folytonosan folyt a gyülekezés, mert egész iskolai létünket újra szervezni, vagyis az elkezdett organizációt nagyjában be kellett végezni. Kolozsvári anyaiskolánkba tíz rendes tanár van már rendelve és megállapítva, megválasztva.

1. Székely Mózes, ki majd mint püspök is fog tanítani.

2. *Kriza János* egyszersmind rendes pap, helyettes főjegyző és kolozsdobokai környék esperese, mely espresség a püspöki hivataltól elválasztatott.

3. Berde Áron, 4. Mikó Lőrinc, 5. Kovácsi Antal, ki rektorrá választatott.

6. Pap Mózes, 7. Nagy Lajos, kik ketten most az őszön jönnek le akadémiáról.

8., 9., 10. számú tanárokká Ferencz József, Buzogány Áron és Marosi Gergely választattak meg és szenteltettek fel, még a múlt nyári zsinaton s indulnak most az őszön akadémiára, addig az ők állomásaik köztanítókkal lesznek betöltve.

A *tordai* gymnasium rektorává *Csegezi László* választatott meg, várfalvi lelkész, mellette még tanárrá tétetett a tordai pap *Albert János*, harmadik tanárrá *Májai István*, negyedik és ötödik helyen még egyideig köztanítók de cél az, hogy mind az ől rendes tanárság legyen.

Keresztúron Koronka mellé megválasztatott Péterfi Samu a nagyajtai Péterfi Tamás fia, ki a forradalom idejétől fogva szászvárosi segédtanár s mikor a református tanárok mind oda hagyták volt a gymnasiumot ő hozta rendbe s folytatta eddig, mint unitárius, de ajánlkozáván nálunk, mint jó hírben levő ifjút megválasztottuk. Koronka és Péterfi Samu mellett harmadik a rendes pap Péterfi Sándor, az író, negyedik és ötödik köztanító ideiglenesen.

Ennyire azért terjeszkedtünk ki, mert sürget, zaklat a kormány s a pénzalap is felhatalmazott, mert reményünk felett ütött ki a részvét, úgy, hogy 140.000 pengőig ment fel az adakozás, minek egy részét már kezdik is befizetni, nemcsak kamatban, de tőkében is. A régebbi pénztőkénk csak 52 ezer pengő forint volt, amelylyel eddig tengeltük magunkat.

Várunk angliai és amerikai hitrokonainktól is, akikhez Paget által folyamodtunk és ők a mi veszélyes állásunkat legott felfogták s mint levelökből látjuk, az aláírást elkezdték — legalább is 30 ezer pengőt onnan is remélünk. (Krizsa János levele Nagyajtai Kovács Istvánhoz 1857. június 16.)

Az E. K. Tanácsból.

Az *E. K. Tanács* januárius 14 én gyűlést tartott. Jelen voltak Ferencz József püspök és báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok elnökök, Fekete Gábor főgondnok, dr. Boros György főjegyző, Végh Mihály titkár előadó, Albert Dénes, Árkosy Lajos, Csifó Salamon, dr. Ferencz József, Gál Jenő, dr. Gál Kelemen, Gyöngyössy Béla, Guidó Béla, Gyulay Árpád, Hadházy Sándor, László Domokos, dr. Mikó Ilrre, Ürmösi Kálmán, Vári Albert tanácsosok.

A főt. püspök úr meleg szavakban üdvözli a Tanács tagjait az ujévi első gyűlés alkalmából. Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok indítványozza, hogy a főt. ur iránt az E. K. Tanács a hírlapi megtámadtatással szemben fejezze ki bizalmát, főjegyző megköszöni a főtiszt. úr üdvözlését és a fölszóalálókhoz csatlakozik Fekete Gábor főgondnok úr. Az E. K. Tanács letárgyalt 39 folyó ügyet, melyeknek egy része az első félévre kiutalt államsegélyek és felülvizsgált számadások tudomásul vétele. Tudomásul vette, hogy a Prot. Szövetség előkészítő bizottsága a szabályrendelet-tervezetet megküldötte. Az egyh. törvények II. füz. összeállítására a főjegyző elnöklete alatt dr. Gál Kelemen, Hadházy Sándor és Végh Mihály bizattak meg. Máthé György egyháztanácsosnak a főtanácshoz benyújtott indítványait az E. K. Tanács kiadta az igazgatóságának. — Tudomásul vétetett a petrozsényi egyhk. telkére az állammal megkötött szerződés. — A lászlótanyai iskola fölszerelésére segélyt utalt. — A székelyszentmihályi iskola államosítását nem engedélyezte. — Márkos György egyetemi hallgató Berde-rokonnak a Berde családi öztöndíjéből 480 koronát engedélyezett. — A pénztárhoz egy irnokot napidíjjal beállított. — A kereszturi tanárok lakáspénze különbözetét (1798 K) kiutalta. — Szentmartoni Kálmán tanárnak betegsége okán egy havi szabadságot adott. — A tordai segédlelkész díjának fele részét a lelkésznek átengedte amíg a segédlelkézi teendőket is végzi. — A szindi iskola szerződését a tanfelügyelő új követelése miatt nem hagyta jóvá. — A bágyoni papi és mesteri birtok arányos megosztását elrendelte. A nagyajtai egyhk. erdővásári szerződését jóváhagyta. — Lázár Ferencz nyugalmazott beteg tanítónak a Baldáchy-alapból 60 koronát utalt.

A Dávid Ferencz egylet köréből.

Egyleti élet Fogarason.

A fogarasi unitáriusok f. évi január 1-én megalakították a „Fogarasi Dávid Ferencz Fiókegyletet.“ A lelkesedés vezette mozgalmukat. A december 31-én kibocsátott ívet 40-en írták alá. Január 1-én tartottuk az alakuló és tisztikarválasztó gyűlést. Egyhangu lelkesedéssel megválasztott elnöknek Bedő Ferencz köri gondnok, alelnöknek Bedő Ferenczné és Szentpáli Gyula, titkárnak Árkosi Tamás, I. jegyzőnek dr. Kiss Jenő, II. jegyzőnek Fekete József és pénztárosnak Nyiredy Áron.

Elhatároztuk, hogy minden hónapban tartunk egy-egy műsoros összejövetelt. A január havit megtartottuk f. hó 25-én. Az érdeklődés felekezetre való tekintet nélkül nyilvánult meg. Imatermünk zsufoolásig megtelt.

Felemelő volt már az első pont, amikor a gyülekezet lelkesen énekelte a XXV. zsoltárt. (Szívemet hozzád emelem) Erre következett a lelkész rövid imája, amelyben Istennek segedelmét kérte az egylet munkásságához.

Az ima elhangzása után Bedő Ferencz egyletünk elnöke tartott felolvasást. Felolvasását az helyezte az átlag fölé, hogy egyszerű, keresetlen szavakkal és képekkel élt, de meg is látszott a szemekben a megértés öröme. Az egyletet egy kiránduló csapathoz hasonlította, oly csapathoz, amely útra kél a vallás és erkölcs lobogója alatt, hogy bejárja a krisztusi eszmék magaslatait Kifejtette, hogy tar sanak a kirándulókkal csak azok, akik végig tudnak lelkesedni a tervezett kirándulás örömein, mert ha lesznek elmaradozók, ezek kedvetlenséget fognak előidézni a lelkesedők között is.

A felolvasás szülte hangulatba megkapó alkalmosságúval vágott bele Zeha Irma déva-csángótelepi óvónő gyönyörű hangjával. midőn orgona (játszott: Katona Márton) és hegedű (játszott: Szentpáli Gyula VI. g. o. t.) kíséret mellett művésziesen elénekelt az „Uram segély“ kezdetű egyházi éneket, melyben szeretetet és égi tüzet kér a költő a örékeny ember számára.

Az ének után igen kedvesen hangzott egy kis leány (Dénes Ilonka 4. el. o. t.) szavalata, midőn elszavalta dr. Boros: Jó gyermek könyve II. részéből a „Miatyánk“ c. ájtatos kis verset.

Ezek után a titkár felolvasta dr. Boros Györgynek az anyaegylet főtitkárnak és Osváth Gábor esperesnek üdvözlő levelét, mire felhangzott a gyülekezet befejező éneke:

„Lelked által úr Isten!
Épüljön a Te néped.“

Ezzel az első műsoros összejövetel véget ért.

Megelégedéssel, igaz lelki örömmel távoztunk el és alig várjuk, hogy jöjjön a következő alkalom, mert miként az anyaegylet főtitkára ír üdvözlésében, a Dávid Ferencz Egylet az élet gondjait feledni segít a kedves, barátságos összejöveteleken, ahol minket semmiféle társadalmi vagy egyházi vagy más válaszfal el nem különít egymástól.

Fogaras, 1914 január.

— is. —

Vadadban — mely 459 lelket számlál, de amelyből bátran állíthatjuk, 100 lélek Petroszény vidékén és egyebütt keresi kenyerét — folyó év január 18-án megtartottuk első „vallásos estélyünket”, melyen körülbelül 110-en voltak jelen. A második összejövetelen január 24-en sokkal többen jelentek meg. Körülbelül 100—200. Közénekek, szavalatok és hasznos felolvasások voltak, amiket szívesen meghallgat a falusi ember is. Hiveink közül sokan ajánlkoznak szavalásra. Az első összejövetelekre ajánlkoztak 5-en, a másodikra 9-en és a harmadikra már 12-en, ami bizonyítja az unitárius vallásért való erős lelkesedést. Volt szóló ének is, ami szintén vonzza a hiveket. Magyarázatok tartott a bibliáról, főképpen Jézus erkölcsi elveiről Bálint Ödön lelkész. Voltak kisebb megbeszélések is felmerült kérdésekről, melyeket igyekeztünk tisztázni. Az eredmény meglepő. Hiveink mindig örömmel, megelégedve és azzal a szavakkal távoztak el: „Máskor is mindig eljövünk.”

—int.

A dévai Dávid Ferencz-templom.

A dévai gondnok levele.

Szép Déva vára nemsokára Dávid Ferenczé lesz s az a hely, hol a Próféta hamvai pihennek, Mekkája lesz a világ összes unitáriusainak.

A felhívás igen szépen és helyesen van megszerkesztve s hatása meg is van.

Egy pár jó barátomat felkértem az adakozásra s eddig összegyűjtöttem 93 koronát, azonban a gyűjtést még nem fejeztem be.

Eddig adakoztak:

Mara László főispán	40 K.
Hajduczky József.....	20 K.
Csuiay Lajos h. alispán.....	10 K.
Dr. Meskó Aladár főorvos.....	10 K.
Dr. Pap Domokos törvényszéki elnök	5 K.
Dr. Horváth Kamilló ügyvéd.....	5 K.
Foris Gábor törvényszéki bíró	3 K.

Beszéltem a három dévai pénzügyintézet igazgatóival s ígérték hogy januárban adnak tekintélyesebb összeget.

Beszéltem a „Déva és Vidéke“ s a „Hunyadvármegye“ helyi lapok szerkesztőivel, talán ők is gyűjthetnek.

Ha ilyen arányokban hozzák meg áldozatukat a többi városok is s ha gazdag angol hitrokonaink is megsegítenek: — úgy megsegít a jó Isten is s két év alatt állani fog a gyönyörű műemlék is a szép vároddal, hirdetve, hogy az emberekben él még a kegyelet s van bennük szív és lélek. Ezeket akartam röviden közölni, mielőtt az ívet és a pénzt beküldeném.*

Déva, 1913 november 20.

Székely Mózes.

Mulattató.

Álmatlanság gyötör. Némelykor órákig nem tudok aludni, mind a most készülő könyvemem jár az eszem, — szól a tudós.

— Hát miért nem olvas el belőle egy pár cikket?

Kérem ez nem az én pénzem, mert az enyém 20 korona papírpénz volt. Ez az kérem, — szól a szerencsés megtaláló, csak elváltattam elővigyázathból, hadd legyen miből megadja a jutalmamat.

Kisasszony. Csodálkozom, hogy tud az ujjáival oly pompásan sipolni. Már én meg nem tudnám tenni.

Gavallér (valami szépet akar mondani): Persze, hogy nem kisasszony, mert ha megpróbálná, az egész keze bele szaladna a szájába.

A fogorvos kapuja előtt megáll a fogfájós beteg: Ha tudnám, hogy a doktor nincsen itthon csengetnék. (Fl. Bl.)

A székely *itthon* bánatjában elmegy a zsidóhoz és leissza magát, mert nincsen pénze. *Amerikában* elmegy a »szalonba« és bánatjában leissza magát, hogy ne legyen pénze. (Akire nem talál, ne vegye magára.)

---

* A szépen megkezdett adakozások nyugtázását a jövő számban megkezdjük. Szerk.

Irodalom.

A Keresztény Magvető I—XLVII. évfolyamának Targymutatója és Tartalomjegyzéke, külön megjelent. A fáradságos és sok gonddal járó munka a dr. Borbély Ferencz fiatal tanár érdeme. Két részből áll. I. A targymutató: imák, költemények, agendák, beszédek, hittanbölcselet, nevelés, oktatás, történet, irodalom, irodalmi értesítő, különfélék. II. Tartalomjegyzék. A könyv 150 oldalra terjed s annak, aki a Keresztény Magvetővel rendelkezik, vagy azt használni akarja, nélkülözhetlen, becses munka. Ára 4 korona.

„**Székelyország**“ cím alatt Székelyudvarhelyt időközi lap jelenik meg félévre 5 koronáért. „A Székelyország célja egyedül és kizárólag a székelység minden oldalu érdekeinek előmozdítása. Ehez kéri kedves székely testvérei jóindulatu sőt még áldozatkész támogatását is.“

Jegyzőkönyv a Székely Társaságok szövetségének 1913. évi előpataki közgyűléséről. A terjedelmes könyv újból fölmutatja a székelység tátongó sebeit, újból meggyőz arról, hogy vannak lelkes vezérei és szószólói, de állandó javulást biztosítani vajmi nehéz.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

A dévai Dávid Ferenc imaházra 20.000 koronát kell összegyűjtenünk. Nagyok és kicsinyek, minden unitárius és minden szabadelvű vallásos hívő gondoljon erre a szép és magasztos modern föladatra. 20.000 embertől egy-egy korona elégséges volna s ha ezer emberből mindenik rábeszéli 20 barátját, ime az eredmény! Van-e 1000 ember közöttünk, aki rászánja magát a gyűjtésre? Van s ha nincs, lenni fog.

Főpásztorunk megkezdette az aláírást a Dévai D. F. imaházra.

Uj elkész. Bálint Ödön, aki 1913 január 28-tól kezdve működik Vadadban lelkészi minőségben, a főt. püspök úr 1913 december 28-án kinevezte rendes lelkésszé. A szorgalmas ifjú lelkészt ebben a minőségében üdvözzöljük. Kívánunk neki sikert és meglegedést.

Uj Dávid Ferencz fiókegyletek. Árkosi Tamás buzgó ifjú lelkész megalakította a fiókegyletet Fogarasban és Nagyszébenben

Uj tanfelügyelő ment Udvar-

hely vármegyébe Kolumbán Lajos pesti s. tanfelügyelő személyében. Vajha megértené, milyen nagy szerep jut a tanfelügyelőknek a székelység nemzeti munkájában.

Eljegyzés. Benczédi Pál homorodujfalvi lelkész eljegyezte Graef Antal máv. ellenőr leányát, Kisgyörgy Sándor esperes unokáját, a kedves és bájos Graef Juliskát. Gratulálunk.

A kolozsvári unitárius elemi leányiskolánál M. na Jánosné betegsége miatt három havi szabadságidőre ment, mialatt Nagy Józsefné okleveles tanítónő helyettesíti.

Elhunytak. Özv. Guidó Mózesné, nyug. papné elhunyt jan. 14-én végelgyengülésben élete 84-ik évében Dicsőszentmártonban esperes fia szerető karjai között, ahol 35 évig kereste és találta az enyhülést özvegysége nehéz, hosszú évei alatt. — Ifju Árkosy Lajos főgimnáziumi tanuló élete 15-ik évében hosszas szenvedés után elhunyt szülői dr. Árkosy Gyula közjegyző és neje Sigmond Ilona szerető házában Dicsőszentmártonban. Kellemes, megnyerő, eszes, szelid, mindenkit szerető és megbecsülő, mindenkitől szeretett és sokaktól fájlat fia volt.

Az ifjuság zeneköre. Mióta az unitárius ifjuság zenekörének szép, tágas

terme van, megpezsdült a munkakédeve. A múlt év volt a kezdő év s a jelenben immár két jól sikerült zenei előadást rendezett a Sándor János zene-tanár vezetése alatt. Örömmel jegyezzük ide a közreműködő ifjak nevét: Borsai Andor (hegedű), Filep F. (cello), Gál Ernő (zongora), Müller Géza (hegedű), Rosmann J. (viola), Tanka Károly, Tilesch Zoltán, Veress Zoltán (zongora), Nagy Márton (ének), szavalt Szász Ferenc.

A III. vasárnap délután január 18-án volt. Most már szószerint csekélynek bizonyult a kollégium diszterme. Széket-székre raktunk, hogy a vendégeket leültethessük. Dr. Cholnoky tanár országszerte híres, átlátszó s mégis tudományos előadó a Szentföldet Egyiptomtól Rómáig mutatta be. A bevezető részben érdekesen bizonyította be, hogy a tejjel és mézzel folyó Kanaánt és a paradicsomi Mezopotamiát a szorgalom, az okos mive és, a gondos öntözés tette oly termékeny. A Jézus működése helyeit: a nevezetes városokat, tavakat, kutakat vetített képekkel ismertette meg. A majdnem másfél órás előadást lankadatlan figyelemmel hallgatta és hálás tapssal jutalmazta a közönség. Három ifjú: Holló Endre (hegedű), Adler Ernő (gordonka) és Schwartz Erzszi (zongora) játéka gondos, pontos és hatásos volt. Makray Domokosné úrhölgy kitünően iskolázott, nagy terjedelmű,

erőteljes és szép énekével három gyönyörű dalt adott elő. Kitűnő kísérője volt László Gyuláné ur-hölgy. A közönség megjutalmazta hatalmas tapsaival az igazán nagy-szabású élvezetet A trio-társaság ifjú Hadházy Sándorral quartetté alakult és egy zongoranégyest játszott el. Méltó befejezője volt a kitűnően sikerült előadásoknak. A jelenlevők nemcsak tapssal, külön elismerő köszönettel is gazdagon elhalmozták a szereplőket. A rendezők is meg lehettek elégedve, mert legtöbben úgy nyilatkoztak, hogy a jövőre is eljönnek a D. F. E. délutánjára

A IV. vasárnap délután olyan lesz, a melyet Kolozsvárt még aligha élvezett a közönség. A világ műbecsü nagy templomai képét mutatja be magyarázó ismeretével a templomépítő Pákey Lajos főmérnök. Meglátjuk a mi templomaink némelyikét is. A képek egy részét dr. Hintz Györgyné és dr. Éjszaky Ödön fogják készíteni. Még egy kis kedves meglepetésről is fognak gondoskodni. A concert is vonzó és sokat ígérő. Zolnay Sárka zongoraművész nő játéka nyitja meg, dr. Veszprémy Lajos ur hegedűjátéka következik. Boros Irén énekét amióta a luteránus templomban nemrég hallották, kíváncsian várják. Így hát a negyedik

délután is vonzani fogja a nagy közönséget.

A vallástanítás kérdése a városokban nehéz föladatok elébe állítja a lelkészt, mert az elemi nép- és középiskolák sok órai tanítással terhelik meg a rendes papi munkán kívül. Segédlelkésszel lehetne segíteni ideiglenesen, de most a rendes lelkészben is hiány mutatkozik. Fölvetődött az az esz-me, hogy a középiskolai jellegű intézeteket külön kell választani és ahol annyi tanuló van, önálló vallástanárra kell bízni.

Rövid hírek. A francia protestánsok két teológiai intézetében, Párisban és Montauban 25 hallgató van. Az egyház meg van elégedve az eredménnyel. — Amerikában az elválások száma rendkívüli arányban nő. A válókok között első helyen a házasságtörés szerepel. — Angliában a szesz italok élvezése ellen nagy harc folyik s mégis a fogyasztás növekedik, főleg a felsőbb osztályokban. — Az angol unitárius társulat titkára 100 napot töltött Amerikában és mintegy 13.000 mérföld utat tett vizen és szárazon.

Kedves olvasóink kedveskedjenek a szerkesztőségnek egy kis szíveséggel. a házukhoz járó lapban ha látnak az unitáriusokra vonatkozó hírt vagy nagyobb közleményt, *vágják ki*, írják rá nevüket és a lap címét, számát, *tegyék borítékba* s leragasztatlanul küldjék el (2 filléres bélyeggel) szerkesztőségünknek.

Szerkesztői üzenetek. *J. S. Kaca.* Ezeket olvassuk kedves levelében: „Nagyon megalázva kell hogy tudomásul adjam tisztelendőségteknek, hogy mi okból nem fizettem az Unitárius Közlöny díját. Mert három évig betegesköttem. Kéntelen voltam falumból eltávozni, hogy jobban lettem, hogy a mindennapi kenyeret megkereshessem családaim részére, mert 7 családtagból állottam s az adósságom 8 száz korona volt. Továbbá két kis lányom volt, azokat Szentpéterre járatam oskolába 3 évig, tovább nem bírtam, ide fizettem a 3 évre 2 száz koronát s kisebbik fiamat oda adtam mesterségre. Azokat tisztességes ruhával ellátni és még heti filléreket is kellett adni. Most jött a katonaság, oda 3 évig minden hónapba 3 korona vagy pakk. Ez kérem 9 évig tartott, mert mikor egyik jött haza, utána ment a második, mikor a második jött haza, utána ment a harmadik és csak mindegyiket egy évig segítettem. Továbbá ez alatt a férjhez menni való idő elközeledett. Tehát azokat el kellett készíteni, akár-hogy is költésbe kerül. Hát kérem e két esztendő alatt meg kellett történnék. Így a két leány kiházásítása bekerült egyezeröttszáz koronába, tehát nekem nagyon finomul és takarékosan kellett hogy éljek. Igaz, hogy tisztességes fizetésem volt, mert előmunkás voltam, de azért a jó fizetésből sem jutott vasárnapokra egy fillér borra való, úgy el kellett fizetni. Tehát azt akarom felhozni tisztelendőségnek a Közlöny felől, hogy igaz, hogy régtől fogva hogy küldik, az esztendőt nem tudom, hogy hány lehet. Csak akkortájba mondotta a homorodszentpéteri Vas István tisztelendősége, hogy jó volna ez „az unitárius Közlönt“ járatni, mivelhogy nem

tudunk minden vasárnap a templomba menni. Igen érdekes. De én azt mondtam, hogy tudja a tisztelendő úr, hogy mennyi fizetni valom van és nem tudom semmi szin alatt járatni, de azt mondta, hogy csekélység, mikor módja lesz, akkor fizessen. Hát csak hozza a postás. Csak hamar keresztnel olvastam és nagyszerűnek találtam, de pénz soha se jutott erre.

Most három évvel ezelőtt reáosztónőztem magamat feleségemmel együtt, hogy külgünk legalább 4 koronát, de egy pap oda jött a házamhoz, azt mondta, hogy azok az egyének, akik eltávoztak kenyérkeresésre, azoknak ingyen ezután is küld a szerkesztő úr.

Bocsánatot kérek, hogy enyi irásmal terhelem tisztelendőségtöket... Köszönetemet nyilvánítom az unitárius szerkesztőségnek avál a hálával kívánok lenni, hogy segítse meg a jó isten tisztelendőket, hogy az Unitárius Közlöny háromszorosan megszaporodjék...

Most pedig tudatom minél hamarább küldök 4 koronát vagy ötöt. Ha pedig ha akarnak, külgyenek, mert szivesen elfogadom, de fojtonosan nem tudom fizetni.“

Az ilyen őszinte, becsületes székely beszéd annyira jól esik a szerkesztőségnek, hogy ha kellene, talán még a saját zsebükből is kifizetnék a 2 koronát. Oly sokat mond a J. S. uram egyszerű levele, hogy abból bizony mindenki tanulhat. Tanuljon is. J. S. uram csak olvassa tovább is s amikor módja engedi, küldjön be, amennyit lehet. Mi azt szeretnők, ha három fia és két leánya is olyan szorgalmasan olvasná.

Lapunk 1. számához csatoltunk volt egy kis mellékletet. A ki még nem kül-

dötte el valakinék, tegye bele legközelebbi levelét saját nevét aláírva.

Gy. P. D. Torda. 2 évfolyamot összeállítottunk. Már ott is vannak. Mások nem lesz baj. A küldeményért köszönet. Talán már a jövőben!

Az egyület pénztárába 1913 dec. 20-tól a folyó évi január 21-ig rendes tagsági díjat fizettek: Székely Sándor Kolozsvár, Hegedűs Mihály Prázsmár 1914-re, Székely Sándor Kolozsvár 1914-15-re, Rösztner Valéria Nagybánya, Sárdi Lőrinc Kolozsvár 1914-re, Máté Mózes Bányabükk, Koncz József Szilágysech 1913-ra, Csegezy Márton Beszterce, Pap Dániel Csehétfalva 1914-re, Nagy Gergely Brassó 1913-14-re, Perczel Ferenc, Perczel Ferencné, Perczel Flora Budapest 1914-re, Gálfi Tamás Bencenc 1914-18-ra, Kádár József Dés, Kárpáti Elemér Nagyszőlős 1914-re, özv. Pálfi Jánosné 1913-ra, Gombos Gábor Székelysenterzsébet 1910-12-re, Németh István Torockó, Létay László, Csipkés Manó Temesvár, Tóth Mihály Kolozsvár 1914-re, Nagy József Aranyosgyéres 1912-14-re, Felföldi Béláné Marosludas 1910-14-re, Dr. Tompa János Kolozsvár 1914-re, Létay Gyula Déva 1912-13-ra, Kis Mózes Erzsébetfalva 1913-14-re.

Előfizetési díjat fizettek: Lőrinc Albert Radnót, özv. dr. Hintz Györgyné Kolozsvár, Weress Ferenc Torda, Márkos Ferenc Marosvásárhely, dr. Mol-

nár Jenő Budapest, Szigethy Cs. Miklós Kolozsvár, Pap László Brassó, Kerekes Miklósné (török) Torockó, Györke Lajosné Kolozsvár, Sándor Jenő Orsova, Somkereké Elek Szék, Komjátszegi Pál Aranyosrákos 1914-re, Benedek Lajosné Nyárádszereda 1913-14-re, Hackler Arthur Budapest, Patakfalvi Zsigmond Alsóárpás 1914-re, Imre Mózes Kissolymos 1613-14-re, Keresztély Zsigmond Kolozsvár 1914-re, dr. Jeney Elekné Nagyenyed 1914-15-re, Major Sándor Berzék, Tellmann Béla Brassó, dr. Kovács Gábor Szerencs, Sikó Géza Medgyes 1914-re, Gál Ambros Pozsony 1913-ra, Nagy Józsefné Kolozsvár, Nagy Ernő Beregszász 1914-re Gábor Mihály Alsójára 1912-14-re, Fazakas Tamás Aranyosgerend 1913-ra, Nagy József Aranyosgyéres 1912-14-re, Szentácsi Ferenc Dés, dr. Székely Ferenc, dr. Székely Aladár Budapest, Rázmán Sámuel Csűrűlye 1914-re, Jakab Sándor Kaca 1914-15-re.

Alapítói díjban fizetett Pap László Brassó 20 koronát.

Az Unitárius Közlöny költségeire ajándékoztak: Hegedűs Mihály Prázsmár 110 K, Szigethy Cs. Miklós Kolozsvár 60 fill., Br. P. Horváth Kálmán Felsőszuk 50 K, Kádár József Dés 2 K, Tóth Mihály Kolozsvár 1 kor., dr. Tompa János Kolozsvár 1 kor., Létay Gyula Déva 4 kor. Fogadják az egyület köszönetét. Kolozsvár, 1914. évi január hó 21-én, **Gálfi Lőrinc**.

Aranykönyv.

„Székely László alap“. A sinfalvi unitárius egyházközség Székely László nyug. unitárius lelkész, vármegyei levéltáros urat nagyapja: néhai Kun Bálint volt sinfalvi unitárius lelkész nevére tett alapítványáért és az iskolás növendékek számára valláskönyv beszerzésére adott kegyes adományáért az E. K. Tanács helybenhagyásával tiszteletbeli keblitanácsosává választotta s a saját hívei között teljesített gyűjtés útján: közadakozásból „Székely László alap“ címen egy, az iskolás növendékek valláskönyve beszerzésére, alapot teremtett. Ez alap jelenleg 46 korona 56 fillérből, 6 és fél veka búzából, 9 és fél veka szemetörökbuzából áll. Ez alap megteremtése s szűk gazdasági viszonyok között nemcsak a hívek áldozatkészségét, hanem azt a nemes indulatot is mutatja, kíséri, mellyel ez egyházközség jöltevéit mindig meg tudja becsülni. Akik az ilyen nemes ügynek barátai, azoktól bármikor szívesen és hálás köszönettel fogad a sinfalvi egyházközség a Székely László alapra bármily csekély adományt.

Balázs András lelkész.